

prof. JUDr. HELENA VÁLKOVÁ, CSc.
MINISTRYNĚ SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne 22.4.2014
Čj.MSP-43/2014-OD-SPZ/2

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemř. T. Š. - podnět ke stížnosti pro porušení zákona

Příloha: rehabilitační spis býv. VOS v Brně sp.zn. 1 Rtv 40/91
ověřená kopie rozs. býv. NVS v Brně ze dne 11.12.1953, sp.zn. T 84/5 a dochovaný
materiál

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného zemřelého T. Š.

stížnost pro porušení zákona

proti usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13. 6. 1991, sp. zn. 1 Rtv 40/91.

Rozsudkem býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 11.12.1953, sp. zn. T 84/53, byl T. Š. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb., kterého se měl dopustit tím způsobem, že

dne 1.11.1953 po nástupu vojenské základní služby u svého útvaru v Novákách, odmítl konat vojenskou službu s odůvodněním, že se to přičí jeho náboženskému přesvědčení „Adventisty sedmého dne“.

Pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb., byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků a 6 měsíců. Současně podle § 43 bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb., byla obviněnému zemřelému T. Š. vyslovena ztráta čestných práv občanských a práv uvedených v § 44 odstavec 2 bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb., na dobu 3 let a podle § 68 bývalého trestního řádu č. 87/1950 Sb., byl T. Š. povinen nahradit náklady trestního řízení zálohované státem. Rozsudek býv. Nižšího vojenského soudu v Brně nabyl právní moci dne 11.12.1953 –

vyhlášením – protože odsouzený a vojenský prokurátor nepodali proti němu opravný prostředek.

Uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 2 roků a 6 měsíců vykonával obviněný zemřelý T. Š. v Jáchymovských dolech až do 18.5.1955, kdy mu byl zbytek trestu prominut na základě amnestie prezidenta republiky z 9.5.1955 článek II/2 citované amnestie.

Obviněný zemřelý T. Š. požádal dne 27. 2. 1991 o rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění zákona č. 47/1991 Sb., o které bylo rozhodnuto usnesením býv. Vojenského obvodového soudu Brno ze dne 13.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 40/91, tak, že rozsudek býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 11.12.1953, sp. zn. T 84/53, byl podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb., zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Usnesení nabylo právní moci dne 13.6.1991.

Usnesení býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91, bylo nesprávně odůvodněno stanoviskem býv. Vojenského obvodového soudu v Brně, že výrok o vině, rozsudku býv. Nižšího vojenského soudu Brno ze dne 11. 12. 1953, sp. zn. T 84/53, byl shledán v souladu se zákonem, neboť obviněný zemř. T. Š. se doznal v hlavním líčení ke skutku, že odmítl při nástupu vojenské základní služby dne 1.11.1953 u vojenského útvaru v Novákách vykonávat vojenskou službu s odůvodněním, že výkon vojenské služby se přiči jeho náboženskému přesvědčení. S ohledem na uplatněnou obhajobu obviněného zemřelého T. Š., jak konstatoval rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, bývalý Nižší vojenský soud v Brně postupoval správně stran skutkového zjištění. Právní posouzení spáchaného skutku bylo hodnoceno v souladu s ustanovením § 270 odstavec 1 písmeno b) bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně pouze konstatoval, že uložený druh trestu byl ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost za situace, kdy obviněný zemřelý T. Š. byl osobou soudně netrestanou, s dobrým pracovním hodnocením. Dále bylo přihlédnuto k okolnosti celého případu a k motivu jednání obviněného zemřelého T. Š., jenž byl spjat s jeho náboženskou vírou.

Na základě pravomocného usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91 poté nařídil bývalý Vojenský obvodový soud v Brně hlavní líčení, ve kterém rozhodl rozsudkem ze dne 15.7.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91, jenž nabyl právní moci dne 30.7.1991 tak, že při nezměněném výroku o vině rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 11.12.1953, sp.zn. T 84/53, obviněného zemřelého T. Š. odsoudil podle § 270 odst. 1 bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb. k trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců, který podle § 58 odstavec 1 písmeno a), § 59 odstavec 1 trestního zákona podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 1 roku.

Rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 30.7.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91 byl ve stručnosti odůvodněn výsledky provedení dokazování ve vztahu k probíhajícímu rehabilitačnímu řízení. Rehabilitační senát takto dospěl k závěru, že v případě obviněného zemřelého T. Š. byly splněny zákonné podmínky pro uložení mírnějšího trestu, než byl uložen v původním rozhodnutí bývalým Nižším vojenským soudem v Brně, se zřetelem na osobu pachatele, který až do doby svého odsouzení, žil řádným životem a v místě bydliště požíval velmi dobré pověsti, nebyl soudně trestán. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně vyhodnotil motivaci jednání obviněného zemřelého T. Š. a

konstatoval, že obviněný zemřelý T. Š. jednal pod vlivem rodinných a osobní poměrů, které si sám nezpůsobil, přičemž byl vychováván rodiči k víře a náboženskému přesvědčení „Adventisty sedmého dne“.

S ohledem na zjištěnou motivaci spojenou s hodnocením osoby „dosud netrestaného pachatele“, dále s přihlédnutím k principu individualizace ukládání trestů, dospěl rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně k závěru, že jednání zemřelého obviněného T. Š. vykazovalo nižší stupeň společenské nebezpečnosti, a proto jmenovanému při zachování původního výroku o vině, vyměřil „pouze“ trest odnětí svobody při spodní hranici zákonné trestní sazby § 270 odstavec 1 písmeno b) bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb., který podmíněně odložil na kratší zkušební dobu 1 roku.

Následně, po zpravomocnění rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.7.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91, dnem 30.7.1991, bylo ze strany bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně rozhodnuto usnesením ze dne 29.8.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91 tak, že podle § 368 trestního řádu bývalý Vojenský obvodový soud v Brně rozhodl, že jím vydaný rozsudek ze dne 15.7.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91 podléhá amnestii prezidenta republiky ze dne 9.5.1955 dle článku I/4 citovaného rozhodnutí a prominul obviněného zemřelému T. Š. uložený trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu 1 roku. Citované amnestijní usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 29.8.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91 nabylo právní moci dne 1.10.1991.

Usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991 sp. zn. 1 Rtv 40/91, s právní mocí 13.6.1991, byl porušen zákon v ust. § 1 zákona o soudní rehabilitaci.

Podle § 1 zákona č. 119/1990 Sb. ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 uvedeného zákona o soudní rehabilitaci, činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu v tehdy účinném znění, orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávající návrhu stran. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

Podle ust. § 2 odst. 6 trestního řádu v tehdy účinném znění orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 tr. řádu č. 87/1950 Sb. bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení výše uvedenými ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace obviněného zemřelého T. Š. byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že vydáním usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 40/91, o povolení rehabilitace tím, že byl zrušen rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 11.12.1953, sp. zn. T 84/53, ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/1990 Sb. a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině citovaného rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 11.12.1953, sp.zn. T 84/53 došlo k porušení zákona, neboť v odůvodnění tohoto rozhodnutí rehabilitační senát konstatoval, že výrok o vině z rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 11.12.1953 je správný, jelikož Nižší vojenský soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav, z něhož vyhodil i adekvátní právní závěry. Rehabilitační senát se plně spolehl na skutková zjištění provedená v roce 1953 a nezabýval se z tohoto pohledu obhajobou obviněného a obhajobu nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést úplná skutková zjištění podle § 2 odstavec 5 trestního řádu v tehdy platném znění a hodnotit důkazy v intencích § 2 odstavec 6 trestního řádu v tehdy platném znění.

Ignorace hodnocení osobnostních práv ve vztahu k ustanovení § 1 odstavec 1 rehabilitačního zákona ve znění zákona č. 47/1991 Sb., jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti, označoval zákon za trestné, vyplývá z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, který následně v jednání dne 15.7.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91, vydal odsuzující rozsudek, kterým při nezměněném výroku o vině § 270 odstavec 1 písmeno b) bývalého trestního zákona č. 86/1950 Sb., znovu odsoudil obviněného zemřelého T. Š. k podmíněnému trestu odnětí svobody.

Jak výše uvedeno, účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně nezávažil náležitě, že obviněný zemřelý T. Š. svým jednáním uplatnil práva na svobodu svědomí, zaručené tehdejší Ústavou 9. května č. 150/1948 Sb. a zakotvené v článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv. Právo na svobodu svědomí nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí, je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod číslem 106/2003 Sb., podle něhož svoboda svědomí patří k tzv. základním právům

absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května odepřela svobodě svědomí charakter, tzv. absolutního práva, neboť toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svědomí, jako absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920. Při výkladu letitých norem trestního práva je třeba vycházet z kontinuity obsahu právních norem, avšak s diskontinuitou vnímání právem chráněných hodnot a jejich případné kolize.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1.) Podle § 268 odstavec 2 trestního řádu vyslovil, že usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91 byl v neprospěch obviněného zemřelého T. Š., porušen zákon v ustanovení § 1 odstavec 1, 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve vztahu k ustanovení § 270 odstavec 1 písmeno b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. a v řízení předcházejícím, také v ustanovení § 2 odstavec 5, 6 trestního řádu ve znění účinném do 31.12.1992,
- 2.) Podle § 269 odstavec 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.6.1991, sp.zn. 1 Rtv 40/91, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
- 3.) Dále postupoval podle § 270 odstavec 1 trestního řádu, popřípadě podle § 271 odstavec 1 trestního řádu.

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [7 Tz 19/2014](#)